

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

วัตถุประสงค์ของการกำหนดความรับผิดทางละเมิดตามกฎหมายของประเทศ ที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์และประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์มีลักษณะเช่นเดียวกัน กล่าวคือ การที่ศาลตัดสินจะให้ผู้ได้รับความเสียหายได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน (Compensation) ตามที่ผู้ได้รับความเสียหายได้ใช้สิทธิเรียกร้องจากผู้กระทำละเมิด ก็เพื่อให้ผู้ได้รับความเสียหายได้กลับคืนสู่สถานะที่มีอยู่ดั้งเดิม หรือใกล้เคียงฐานะเดิมมากที่สุด และเป็นการยับยั้ง (Deterrence) หรือป้องกันมิให้ผู้กระทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหาย โดยการปรามให้ผู้กระทำละเมิดนั้นได้ใช้ความระมัดระวังเพิ่มมากขึ้น หรือลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต¹ โดยกฎหมายประเทศต่าง ๆ ได้กำหนดพื้นฐานของความรับผิดในทางละเมิดที่สำคัญไว้ 3 ประเภทคือ ความรับผิดทางละเมิดที่ความรับผิดอยู่บนพื้นฐานของความผิด (Liability based on fault) ความรับผิดทางละเมิดที่ความรับผิดอยู่บนพื้นฐานของข้อสันนิษฐานความผิด (Liability based on presumed fault) และความรับผิดเด็ดขาดหรือความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability หรือ Liability without fault) หรือทฤษฎีรับภัย (Responsibility for risk)² สำหรับความรับผิดทางละเมิดที่ความรับผิดอยู่บนพื้นฐานของความผิดและความรับผิดทางละเมิดที่ความรับผิดอยู่บนพื้นฐานของข้อสันนิษฐานความผิดคือ ความรับผิดที่ต่างก็มีองค์ประกอบ ความผิด และมีความสัมพันธ์ระหว่างความผิดหรือการกระทำ ที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายและความเสียหายซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้ได้รับความเสียหาย และมีความเสียหายทั่วไป จึงจะเป็นละเมิดได้³ โดยหลักนิติศาสตร์แล้ว “ความผิด” เป็นสภาพทางจิตใจ (State of mind) ได้แก่ การจงใจหรือประมาทเลินเล่อเป็นส่วนหนึ่งของความผิดโดยการนำความผิดที่ว่านี้ มาเป็นเกณฑ์ในการวินิจฉัยความรับผิดทางละเมิดที่ผู้กระทำต้องรับผิดด้วย ส่วน

¹ John Cooke, *Law of Tort*, 5th ed. (Great Britain: Pearson published Limited, 2001), pp. 11-13. และ Charles R. Mcguire, *The Legal Environment of Business*, 2nd ed. (Ohio : Merrill Publishing Company, 1989), pp. 224-225.

² อนันต์ จันทโรภากร, “โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิดรวมบทความ 60 ปี ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์” (กรุงเทพฯ: พิมพ์ครั้งที่ 2531) : 99 -101.

³ โปจิตร บุญญพันธุ์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่* พ.ศ. 2539, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงสุทธการพิมพ์ 2546), หน้า 11.

ความรับผิดชอบเป็นความรับผิดทางละเมิดที่ไม่ต้องอาศัยความผิด⁴ กล่าวคือ หากมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ผู้ได้รับความเสียหาย แม้ผู้กระทำจะไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อ ผู้กระทำ เช่นว่านั้นก็ยังคงรับผิดในทางละเมิด เช่น ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย (Product liability) ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา หรือตามพระราชบัญญัติความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยพุทธศักราช 2551 ที่ใช้ทฤษฎีความรับผิดชอบหรือความรับผิดโดยเคร่งครัด เป็นต้น

กฎหมายของประเทศต่าง ๆ ได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้ได้รับความเสียหายใช้สิทธิเรียกร้องให้ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทน เมื่อสิทธิของผู้ได้รับความเสียหายถูกล่วงละเมิดและได้รับความเสียหายคือ กฎหมายอังกฤษและสหรัฐอเมริกาได้แบ่งแยกเหตุในการฟ้องคดี (Cause of action)⁵ ออกเป็นลักษณะขององค์ประกอบความรับผิดในทางละเมิด เช่น ความรับผิดฐานขู่เข็ญประทุษร้าย (Assault) การทำร้ายร่างกาย (Battery) หรือความเสียหายทางจิตใจ (Emotional distress หรือ Nervous shock หรือ Psychiatric injury) เป็นต้น โดยมีหลักเกณฑ์การเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย ที่ปรากฏตามหลักเกณฑ์ต่างๆและคำพิพากษาบรรทัดฐานของศาล (Case law หรือ Precedent) ส่วนกฎหมายเยอรมันและไทยไม่ได้แบ่งแยกตามองค์ประกอบของเหตุในการฟ้องคดี แต่มุ่งที่จะคุ้มครองสิทธิของบุคคลเป็นประการสำคัญ เช่น การกำหนดคุ้มครองสิทธิในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน ในกฎหมายเยอรมันปรากฏตามแม่บทหลักตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 823 วรรคแรก ที่ศาลได้ตีความ คำว่า “ความเสียหายต่ออนามัย” (Injury to health) ตามบทมาตราดังกล่าวให้หมายความถึง

⁴ สายสุตา นิงสานนท์, “ความรับผิดชอบในกฎหมายลักษณะละเมิด”, วิทยานพนธ์ปริญญาหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

⁵ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พุทธศักราช 2551 มาตรา 4 วรรคหก (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 36 ก ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2551 หน้า 17-22 ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้ตั้งแต่วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2552)

⁶ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยที่ใช้ระบบชีวิตลอร์ คำว่า “Cause of action” ตรงกับภาษาไทยว่า “มูลคดี” อ้างใน ธง ลิ้มธรรม, พจนานุกรมศัพท์และสำนวนกฎหมาย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2526), หน้า 52 ซึ่งมีความหมายอย่างเดียวกับคำว่า “มูลคดี” ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 4 (1) หมายถึง ต้นเหตุอันเป็นที่มาแห่งการโต้แย้งสิทธิอันทำให้โจทก์เกิดอำนาจฟ้องปรากฏตามคำพิพากษาฎีกาที่ 2437/2540 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 2464/2542 ในขณะที่กฎหมายของประเทศที่ใช้ระบบคอมมอนลอว์ใช้คำว่า “เหตุในการฟ้องคดี” (Cause of action) เป็นผลจากการพัฒนาคำพิพากษาของศาลที่จะยอมรับว่า การกระทำใดบ้างที่เป็นองค์ประกอบเหตุในการฟ้องคดีของละเมิดที่ควรแก่การชดเชยความเสียหาย นั่นก็จะต้องรู้ถึงความเสียหายทางจิตใจ (Infliction of Mental Distress) มีองค์ประกอบของเหตุในการฟ้องคดีอย่างไร อ้างใน พรเพชร วิชิตชลชัย, เอกสารการสอนชุดวิชา ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ หน่วยที่ 8-15, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัทวิคตอรีเพาเวอร์พอยท์ จำกัด, 2528), หน้า 796-805.

ความเสียหายในทางจิตใจ (Nervous shock) ด้วย ส่วนในกฎหมายไทยปรากฏตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายเยอรมัน แต่ศาลไทยไม่ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิในความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง โดยให้เหตุผลว่าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้

ความเสียหายในทางจิตใจ (Nervous shock หรือ Emotional distress หรือ Psychiatric injury) ได้ปรากฏว่ามีเฉพาะในบางประเทศเท่านั้นที่ให้ความคุ้มครอง และเป็นการให้ความคุ้มครองภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมายและเหตุผลในทางนโยบาย ที่สำคัญ ๆ คือ (1) ทำให้เสี่ยงกับจำนวนคดีความที่ฟ้องเพิ่มมากขึ้น (2) ทำให้ศาลเกรงว่าจะเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องความเสียหายที่ถูกรื้อฟื้น หรืออุปโลกน์ขึ้นโดยไม่เป็นความจริงและฉ้อฉลหลอกลวง และ (3) ทำให้เกิดความยากลำบากสำหรับศาลในการตีมูลค่าความเสียหายเพื่อกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้เป็นจำนวนเงิน หรือยากแก่การพิสูจน์ความเสียหายในทางจิตใจ เพราะว่าความเสียหายทางจิตใจที่วุ่นวายนี้ต้องขึ้นกับการคาดการณ์หรือการคาดคะเน⁷ ศาลบางประเทศ เช่น ศาลไทยก็ปฏิเสธที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิในความเสียหายทางจิตใจ โดยเหตุผลที่ว่าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจน ในกรณีเช่นว่านี้ย่อมทำให้สิทธิของผู้ได้รับความเสียหายถูกลิดรอน หรือถึงกับใช้สิทธิเรียกร้องเอาค่าเสียหายไม่ได้เลย ซึ่งบางครั้งอาจไม่ยุติธรรมต่อผู้ได้รับความเสียหายที่ได้รับ ความเสียหายจากผลของการกระทำละเมิดเช่นนั้น ความเสียหายในทางจิตใจตามกฎหมายอังกฤษ ศาลสูงสุดอังกฤษได้อธิบายความหมายของความเสียหายทางจิตใจไว้ตามคำพิพากษาในคดี *Alcock v. Chief Constable of South Yorkshire Police* (1992) 1 AC 310, 317 ว่า ความเสียหายทางจิตใจเป็นความเสียหายที่เกิดจากความกระวนกระวายทางจิตใจ (Anxiety disorder) อันเนื่องจากการเข้ามาเกี่ยวข้องหรือเห็นเหตุการณ์ เช่น ความกังวลต่อเหตุการณ์ การตื่นตระหนกตกใจ เป็นต้น⁸ สำหรับความเสียหายในทางจิตใจ (Emotional distress) ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาคือ ความทุกข์ทรมานทางจิตใจ (Mental suffering) หรือความเจ็บปวดรวดร้าวในทางจิตใจ (Mental anguish) ความเสียหายในทางจิตใจที่วุ่นวาย รวมถึงปฏิกิริยาเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจที่ทำให้ไม่เบิกบานอย่างสูงสุด เช่น ความประหม่าตกใจกลัว (Fright) ความหงุดหงิด (Nervousness) ความโศกเศร้าเสียใจ (Grief) ความกังวลใจ (Anxiety) ความอับอายขายหน้า (Mortification) ความตระหนกตกใจ (Shock) ความอดสูใจ (Humiliation) และความเสื่อมเสียเกียรติยศ (Indignity) รวมทั้งความเจ็บปวดในทางร่างกาย

⁷ Basil S. Markesinis and Hannes Uncerath, *The German Law of Torts, A Comparative Treatise*, 4th ed., Volume One (Oxford : Hart Publishing, 2002), p. 143.

⁸ Simon Deaken and others, *Markesinis and Deakin's Tort Law*, 5th ed. (Oxford : Oxford University Inc., 2003), pp. 96-97.

(Physical pain)⁹ ส่วนความเสียหายในทางจิตใจตามกฎหมายเยอรมันจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับกฎหมายอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากผลของการกระทำละเมิดโดยทั่วไปคือ ผู้ถูกระทำละเมิดโดยตรงที่ได้รับความเสียหายจาก การกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น แต่ในบางกรณี นอกจากผู้ถูกระทำละเมิดให้ได้รับความเสียหายโดยตรงแล้ว ยังอาจมีบุคคลอื่นที่ได้รับความเสียหายโดยทางอ้อมด้วย ดังนั้น กฎหมายละเมิดของบางประเทศ เช่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเยอรมัน จึงได้แบ่งผู้ได้รับความเสียหายเป็น 2 ประเภท¹⁰ คือ ผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง (Direct victims) หรือผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่ง (Primary victim) ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง ประเภทหนึ่ง และผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง (Secondary victim) หรือผู้เห็นเหตุการณ์ (Bystander victims) ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยทางอ้อม อีกประเภทหนึ่ง¹¹

ความหมายของผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งนั้น ได้มี Lord Oliver ซึ่งเป็นผู้พิพากษาศาลสูงสุดของอังกฤษ ได้อธิบายไว้ตามคำพิพากษาในคดี Alcock v. Chief Constable of the South York-shire Police (1991) ว่า “ผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งหรือผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง” (Primary victim หรือ Direct Victims) เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมหรือเข้ามาเกี่ยวพันอยู่ในเหตุการณ์ และได้รับความเสียหายในทางจิตใจ หรือบาดเจ็บในทางร่างกาย หรือตายในเหตุการณ์ อันเกิดจากการกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ นั้น ในคดีละเมิดผู้เสียหายประเภทนี้จึงมีบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องในคดีเพียงสองฝ่ายคือ ผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งและผู้กระทำละเมิด (Two-party cases)¹² สำหรับหลักเกณฑ์ในคดีตามกฎหมายอังกฤษ ที่เกี่ยวกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งที่กระทำละเมิดโดยจงใจที่สำคัญคือ คำพิพากษาในคดี Wilkinson v. Downton (1897) 2 QB 57 มีข้อเท็จจริงว่า จำเลยแจ้งข่าวเท็จแก่โจทก์ว่า สามียุติการได้รับอุบัติเหตุร้ายแรง เป็นเหตุให้โจทก์ได้รับความเสียหายทางจิตใจ และคดีเกี่ยวกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งที่กระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อที่สำคัญคือ คดี Bourhill v. Young (1943) AC 92 มีข้อเท็จจริงว่า โจทก์ตั้งครรภ์ได้ยืนเสียงเหตุการณ์ที่ผู้ประสบเหตุถึงแก่ความตาย และโจทก์ไม่เห็นสภาพที่เกิดขึ้นทันทีที่เกิดเหตุแต่ไปเห็นภายหลัง ทำให้โจทก์ได้รับความกระทบกระเทือนทางจิตใจจนโจทก์แท้งลูก จำเลยไม่มีหน้าที่

⁹ <http://www.ewst.net-smith/distress.htm> (13 June 2008).

¹⁰ John Cooke, *Law of Tort*, 5th ed., (Great Britain : Pearson published Limited, 2001), pp. 3-4.

¹¹ David Sampedro, “When living as husband and wife isn’t enough : Reevaluating Dillon’s close relationship test in light of Dunphy v. Gregor”, *Stetson Law Review*, Vol. xxv, (1996): 1085-1121. และ <http://www.law.stetson.edu/lawrev/abstracts/PDF/25-4sampedro.pdf> (12 March 2008).

¹² John Cooke, *Law of Tort*, 5th ed., (Great Britain : Pearson published Limited, 2001), pp. 3-4.

ที่จะต้องระมัดระวัง จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบโจทก์¹³ ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาคือ คำพิพากษาในคดี Chuy v. Philadelphia Eagles Football Club (Supp. Pa. 1977) มีข้อเท็จจริงว่า แพทย์แจ้งให้หนังสือพิมพ์ลงข่าวว่า โจทก์เป็นโรคมะเร็งที่ไม่เป็นจริง โจทก์ได้อ่านข้อความที่ลงข่าวถึงจนเกิดความกระทบกระเทือนทางจิตใจ¹⁴ และคำพิพากษาในคดี Schulz v. Barberton Glass Co. (Ohio. 1983) มีข้อเท็จจริงว่า ลูกจ้างจำเลยขับรถบรรทุกโดยประมาท ทำให้กระจกตก หล่นใส่รถโจทก์ที่ขับตามไป โดยโจทก์ไม่ได้รับบาดเจ็บ แต่ได้รับความกระทบกระเทือนทางประสาท¹⁵ ส่วนกฎหมายเยอรมัน ได้แก่ คำพิพากษาในคดี BGH 30 May 1995, NJW 1995 มีข้อเท็จจริงว่า โจทก์เป็นหญิงอายุ 44 ปี จำเลยซึ่งเป็นแพทย์จะทำแท้งให้โจทก์แต่สายเกินไปที่จะทำแท้งได้เนื่องจากอายุของโจทก์ โจทก์กลัวว่าบุตรจะคลอดมาพิการอย่างร้ายแรง เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้โจทก์อยู่ในสภาพใกล้เสียชีวิต ศาลสูงสุดพิพากษาว่า การกระทำของจำเลยก่อให้เกิดความเสียหายต่ออนามัยของโจทก์¹⁶ เป็นต้น

ส่วนความหมายของ “ผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองหรือผู้เห็นเหตุการณ์” (Secondary victim) หรือ Bystander Victims) โดยปกติทั่วไป ผู้ได้รับความเสียหายเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดต่อเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย โดยเห็นเหตุการณ์โดยตรง หรือมาเห็นสภาพที่เกิดขึ้นทันทีหลังเกิดเหตุ หรือได้รับทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภายหลังว่า ผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งหรือได้รับบาดเจ็บในทางร่างกาย หรือตายในเหตุการณ์ และตนเองได้รับความเสียหายในทางจิตใจจากการกระทบกระเทือนทางประสาทหรือจิตใจ เนื่องจากการรับรู้ถึงเหตุการณ์นั้น ในคดีละเมิดของผู้เสียหายประเภทนี้ จึงมีบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีสามฝ่ายคือ ผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่ง ผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง และผู้กระทำละเมิด (Three-party cases)¹⁷

ดังนั้น ความหมายของผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งและผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง ตามกฎหมายอังกฤษ¹⁸ สหรัฐอเมริกา¹⁹ และเยอรมัน²⁰ มีลักษณะที่เหมือนกัน สำหรับในการ

¹³ John Lewthwaith and others, *Law of Torts* (London : Blackstone Press Limited), pp. 153-155.

¹⁴ John D. Donnell and others, *Law for Business*, Rv. ed. (Illinois : Richard D. Irwin, Inc., 1983), pp. 51-52.

¹⁵ Ronald A. Anderson and others, *Business Law, Principles Cases, Legal Environment* (Cincinnati : South-Western Publishing Co., 1987), p. 218-233.

¹⁶ Christian Von Bar, *The Common European Law of Torts*, Volume Two, 1st ed., p. 75.

¹⁷ John Lewthwaith and others, *Law of Torts*, pp. 153-155.

¹⁸ *Ibid.*, p. 57-58.

¹⁹ David Sampedro, “When living as husband and wife isn’t enough : Reevaluating Dillon’s close relationship test in light of Dunphy v. Gregor”, *Stetson Law Review*, Vol. xxv, (1996) : 1085-1121. และ <http://www.law.stetson.edu/lawrev/abstracts/PDF/25-4sampedro.pdf> (12 March 2008).

²⁰ Basil S. Markesinis and Hannes Uncerath, *The German Law of Torts, A Comparative Treatise*, 4th ed., Volume One (Oxford : Hart Publishing, 2002), p. 139.

กำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อชดเชยเยียวยาความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหาย ลำดับหนึ่งและผู้ได้รับความ

เสียหายลำดับสองตามกฎหมายอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเยอรมัน ปรากฏว่ากฎหมายของทั้ง สามประเทศข้างต้นได้ให้ความคุ้มครองสิทธิในความเสียหายจิตใจ ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหาย ลำดับหนึ่งและผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง ตามทฤษฎีความผิด (Theory of Fault)

สำหรับหลักเกณฑ์ในการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิด กับผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งและผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองตามกฎหมายอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเยอรมัน ที่จะกล่าวนี้เป็นความรับผิดชอบทางละเมิดที่ความรับผิดชอบบนพื้นฐานของ ความผิด ที่โจทก์ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองต้องพิสูจน์ เหตุในการฟ้องคดี (Cause of Action) ตามหลักเกณฑ์ใหญ่ ๆ ที่สำคัญ 2 ประการคือ องค์ประกอบของความรับผิดชอบในทางละเมิด ตามหลักเกณฑ์ทั่วไป (Elements of Tort) ประกอบด้วย ความผิด (Fault) ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุ และผล (Causation) และความเสียหาย (Damage หรือ Injury) และองค์ประกอบตามหลักเกณฑ์ของ ความเสียหายในทางจิตใจ (Special requirements) ตามวิทยานิพนธ์นี้ มีรายละเอียดที่เกี่ยวกับความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองที่จะได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหาย ต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากความใกล้ชิดต่อเหตุการณ์ โดยได้เห็นเหตุการณ์ที่ผู้กระทำ ละเมิดได้กระทำละเมิดต่อผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งโดยตรงหรือมาเห็นสภาพที่เกิดขึ้นทันทีหลัง เกิดเหตุ หรือได้รับทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภายหลังว่า ผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งนั้นได้รับ บาดเจ็บในทางร่างกาย หรือตายในเหตุการณ์ อันเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ของผู้กระทำละเมิด จนผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองได้รับความกระทบ กระเทือนทางประสาท หรือจิตใจในทันทีนั้น²¹ โดยความกระทบกระเทือนทางประสาทหรือจิตใจที่ว่านี้ มีร่องรอยความเสียหายในทางกายภาพ ปรากฏให้เห็น และมีลักษณะร้ายแรง โรคที่เกิดจากการกระทบกระเทือน ทางประสาทหรือจิตใจที่สำคัญ เช่น โรคจิต (Neurosis) โรคประสาท (Psychosis)²² หรือโรคความ บอบช้ำทางจิตใจภายหลังเหตุการณ์ (Post Traumatic Stress Disorder หรือ PTSD)²³ ดังนี้

²¹ Simon Deakin, Angus Johnston, and Basil Markesinis, *Markesinis and Deakin's Tort Law*, 5th ed. (Oxford : Oxford University Press, 2003), pp. 96-107.

²² Basil S. Markesinis and Hannes Uncerath, *The German Law of Torts, A Comparative Treatise*, 4th ed., Volume One, p. 116.

²³ Marios C. Adamou and Anthony S. Hale, "The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law", Regular Article, Volume 31, November 3, 2003 : 327-332. อ้างใน <http://webjcli.ncl.ac.uk/articles/4/Johns4.html> (30 November 2007). และ <http://www.jaapl.org/cgiil/reprint/31/3/327.pdf> (9 March 2008).

1. ความรับผิดทางละเมิดเพื่อความเสียหายในทางจิตใจตามกฎหมายอังกฤษ

ความรับผิดทางละเมิดเพื่อความเสียหายในทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองตามกฎหมายอังกฤษจะประกอบด้วย เหตุในการฟ้องคดี ของความรับผิดในทางละเมิดตามหลักเกณฑ์ทั่วไป และหลักเกณฑ์ของความเสียหายในทางจิตใจคือ

1.1 องค์ประกอบในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองของความรับผิดในทางละเมิด ตามหลักเกณฑ์ทั่วไปตามกฎหมายอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ ที่ศาลยึดถือตามคำพิพากษาบรรทัดฐานในคดีก่อน (Case Law) เป็นกฎหมายนั้น โจทก์ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองต้องพิสูจน์ เหตุในการฟ้องคดี ที่เป็นหลักเกณฑ์ขององค์ประกอบทางละเมิดที่เกิดจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ

สำหรับองค์ประกอบหลักเกณฑ์ในการกระทำละเมิดโดยจงใจตามกฎหมายอังกฤษ ได้กำหนดให้ โจทก์ต้องพิสูจน์ว่า จำเลยได้กระทำละเมิดโดยจงใจที่ก่อให้เกิดความเสียหาย มีองค์ประกอบคือ²⁴ (1) ผู้กระทำต้องกระทำโดยรู้สำนึก (Voluntary act) หมายถึง กระทำโดยจงใจโดยฝ่าฝืนหน้าที่เมื่อมีหน้าที่ต้องกระทำด้วย และ (2) เจตนา (Intent) คำว่า Intent นี้มีการแปลความหมายอย่างกว้างขวาง บางคดีหมายถึงเจตนาที่จะกระทำการอันฝ่าฝืนกฎหมาย (Intent to do an unlawful act) บางคดีก็บอกว่าขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำละเมิด กล่าวคือ เจตนาที่จะกระทำการอันเป็นเรื่องละเมิดนั้น ๆ เช่น ความรับผิดละเมิดฐานทำร้ายร่างกาย (Battery) เป็นต้น

ส่วนองค์ประกอบทางละเมิดที่เกิดจากการกระทำโดยความประมาทเลินเล่อที่สำคัญคือ²⁵ (1) มีหน้าที่ที่ต้องระมัดระวัง (Duty of care) (2) ทำผิดหรือฝ่าฝืนหน้าที่ (Breach of duty of care) และ (3) การทำผิดหรือฝ่าฝืนหน้าที่ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายที่ไม่ไกลเกินเหตุ

1.2 องค์ประกอบตามหลักเกณฑ์ของความรับผิดทางละเมิดในความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองได้แบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ

ประการแรก องค์ประกอบตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายอังกฤษที่เกิดจากการกระทำโดยจงใจในเบื้องต้นนั้นไม่ปรากฏคำพิพากษาที่เป็นบรรทัดฐาน²⁶

²⁴ พรเพชร วิชิตชลชัย, เอกสารการสอนชุดวิชา ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ หน่วยที่ 8-15, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทคอร์ดเพาเวอร์พอยท์ จำกัด, 2528), หน้า 796-805.

²⁵ John Cooke, *Law of Tort*, 5th ed. (Great Britain : Pearson Published Limited, 2001), pp. 3-4, 23-24.

²⁶ Marios C. Adamou and Anthony S. Hale, "PTSD and the Law of Psychiatric Injury in England and Wales : Finally Coming Closer?", *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, Volume 31, Number 3, 2003 : 327-332. อ้างใน www.jaapl.org/cgi/reprint/31/3/327.pdf (1 November 2007).

ประการที่สอง องค์ประกอบตามหลักเกณฑ์ที่เกิดจากการกระทำโดยประมาท เลินเล่อ ได้ใช้หลักเกณฑ์ตามคำพิพากษาบรรทัดฐานของศาลในคดี *McLoughlin v. O'Brian* (1983) 1 AC 410 คำพิพากษาในคดี *Alcock v. Chief Constable of the South Yorkshire Police* (1991) 4 All ER 907 และคำพิพากษาในคดี *Alcock v. Chief Constable of the South Yorkshire Police* (1992) 1 AC 310 โดยโจทก์ต้องพิสูจน์ เหตุในการฟ้องคดี มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ²⁷ (1) โจทก์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ที่ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่ง ด้วยความรักและเสน่หา (2) โจทก์มีความใกล้ชิดต่อเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย โดยเห็นเหตุการณ์โดยตรง หรือมาเห็นสภาพที่เกิดขึ้นทันทีหลังเกิดเหตุ และ (3) โจทก์ได้รับความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิดจากการ กระทบกระเทือนทางประสาทหรือจิตใจในทันที เนื่องจากการเห็นเหตุการณ์โดยตรง หรือมาสภาพที่เกิดขึ้นทันทีหลังเกิดเหตุ

2. ความรับผิดชอบละเมิดเพื่อความเสียหายในทางจิตใจตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา

ความรับผิดชอบละเมิดเพื่อความเสียหายในทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาจะประกอบด้วย เหตุในการฟ้องคดี ของความรับผิดชอบละเมิด ตามหลักเกณฑ์ทั่วไป และหลักเกณฑ์ของความเสียหายในทางจิตใจเช่นเดียวกับกฎหมายอังกฤษคือ

2.1 องค์ประกอบในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองของความรับผิดชอบละเมิดตามหลักเกณฑ์ทั่วไปตามกฎหมาย สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายในระบบคอมมอนลอว์เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษนั้น โจทก์ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองต้องพิสูจน์ เหตุในการฟ้องคดี ที่เป็นหลักเกณฑ์ของ องค์ประกอบทางละเมิดที่เกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อดังนี้

ความรับผิดชอบละเมิดที่เกิดจากการกระทำโดยจงใจ มีองค์ประกอบเป็นกรณี ที่จำเลยตั้งใจ กระทำให้เกิดความเสียหาย อันเป็นการขัดกับผลประโยชน์ของโจทก์ที่ได้รับความคุ้มครองในเชิง สังคม²⁸ “จงใจ” เป็นสภาพทางจิตใจ หรือภาวะแห่งจิตใจ ที่ผู้กระทำความผิดประสงค์ต่อผล หรือ เล็งเห็นผลแห่งการกระทำของตนได้ ซึ่งจงใจตามกฎหมายสหรัฐอเมริกามีลักษณะคล้ายคลึงกับ กฎหมายอังกฤษ²⁹

²⁷ คดี *Alcock v. Chief Constable of the South Yorkshire Police* (1991) 4 All ER 907: The plaintiff is close relationship of love and affection with the primary victim, proximity to the accident, or its immediate aftermath was sufficiently close in terms of time and space, the plaintiff suffered nervous shock through seeing or hearing the accident or its immediate aftermath) และ John Cooke, *Law of Tort*, 5th ed., pp. 3-4, 23-24. และ <http://wejicli.ncl.ac.uk/articles4/Jones4.html> (30 November 2007).

²⁸ Douglas Whitman and others, *Law and Business*, 1st ed. (New York : Random House Business Division, 1987), p.49.

²⁹ บัญญัติ สุชีวะ, “ประมาท”, *บทบัญญัติ*, เล่ม 21 ตอน 2 (เมษายน 2506), หน้า 295.

ส่วนองค์ประกอบทางละเมิดที่เกิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อที่สำคัญ³⁰ คือ (1) จำเลยมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวัง (Duty of care) (2) ผ่าฝืนหน้าที่ (Breach of duty of care) (3) มีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล (Causation) และ (4) มีความเสียหายแก่โจทก์ (Damage)

2.2 องค์ประกอบตามหลักเกณฑ์ความเสียหายในทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหาย ลำดับสองแบ่งออกเป็น 2 กรณีคือ

ประการแรก องค์ประกอบตามหลักเกณฑ์ที่เกิดจากการกระทำโดยจงใจได้ใช้หลักเกณฑ์ตาม

คำแถลงการณ์ของนักนิติศาสตร์ที่เรียกว่า “Restatement 2nd of Torts (1965) Section 46”³¹ และ ข้อยกเว้นของหลักเกณฑ์ “Doctrine of Transferred Intent” กล่าวคือ หลักเกณฑ์ตามคำแถลงการณ์ของนักนิติศาสตร์ที่เรียกว่า Restatement 2nd of Torts (1965) Section 46 ได้กำหนดให้ผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งและผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองใช้แนว ทางในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้ 2 ประการคือ “(1) ผู้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจแก่ผู้อื่นต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น และถ้าการกระทำนั้นได้ก่อให้เกิดความเสียหายทางร่างกายก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายทางร่างกายนั้นด้วย (2) ถ้าการกระทำเช่นนั้นได้กระทำต่อบุคคลที่สาม ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบ หากได้จงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจอย่างร้ายแรงต่อ (ก) ผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในครอบครัวของบุคคลที่สามที่อยู่ในเหตุการณ์นั้น ไม่ว่าความเสียหายทางจิตใจนั้นจะเป็นผลจากความเสียหายทางร่างกายหรือไม่ (ข) ผู้อื่นใดที่อยู่ในเหตุการณ์ หากความเสียหายทางจิตใจนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายทางร่างกาย”³² กล่าวคือ คำแถลงการณ์ของนักนิติศาสตร์ที่เรียกว่า Restatement ค่อนข้างมีข้อจำกัดน้อยกว่า โดยกำหนดว่า ผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองซึ่งเป็นบุคคลในครอบครัวของผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่ง เพียงแต่พิสูจน์ให้ได้ว่าตนเองอยู่ในเหตุการณ์นั้น

³⁰ Charles R. Mcguire, *The Legal Environment of Business*, 2nd ed. (Ohio : Merrill Publishing Company, 1989), p. 233.

³¹ John L. Diamond and others, *Understanding Torts, Legal Text Series*, 3rd ed. (New York : Matthew Bender & Co., Inc., 1996), pp. 27-28.

³² คำแถลงการณ์ของนักนิติศาสตร์ที่เรียกว่า Restatement 2nd (1965) of Tort Section 46 (1) One who by extreme and outrageous conduct intentionally or recklessly causes severe emotional to another is subject to liability for such emotional distress, and if bodily harm to the other results from it, for such bodily harm (2) Where such conduct is directed at a third person, the actor is subject to liability if he intentionally or recklessly causes severe emotional distress (a) to a member of such person immediate family who is present at the time, whether or not such distress results in bodily harm (b) to any others person who is present at the time, if such distress results in bodily harm).

ส่วนข้อยกเว้นของหลักเกณฑ์ “Doctrine of Transferred Intent”³³ ที่กำหนดไว้ว่า โจทก์ต้องพิสูจน์เหตุในการฟ้องคดี ตามหลักเกณฑ์องค์ประกอบของความรับผิดในทางละเมิดที่เกี่ยวกับความเสียหายในทางจิตใจที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองคือ³⁴ (1) โจทก์เป็นญาติใกล้ชิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่ง (2) โจทก์อยู่ในเหตุการณ์ของการกระทำต่อผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งที่มีลักษณะร้ายแรง (3) จำเลยรู้ว่าโจทก์อยู่ในเหตุการณ์ โดยศาลใช้หลักเกณฑ์ “Doctrine of Transferred Intent” ที่ว่านี้ในการตัดสินตามคำพิพากษาในคดี Taylor v. Vallelunga, 339 P.2d 910 (Cal. Ct. App. 1959) ซึ่งเป็นคำพิพากษายบรรทัดฐานที่ใช้ในปัจจุบัน หลักเกณฑ์ความเสียหายที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองที่เกิดจากการละเมิดโดยจงใจตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาที่ว่ามีข้อสังเกตที่สำคัญคือ คำแถลงการณ์ของนักนิติศาสตร์ที่เรียกว่า Restatement 2nd of Torts (1965) Section 46 จะแตกต่างกับหลักเกณฑ์ “Doctrine of Transferred Intent” ในประเด็นที่ว่าหลักเกณฑ์ตาม Restatement 2nd of Torts (1965) Section 46 โจทก์พิสูจน์เพียงแต่ว่าตนเองอยู่ในเหตุการณ์เท่านั้น โดยโจทก์ไม่ต้องพิสูจน์ว่า โจทก์ทราบว่าจำเลยอยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย ดังนั้น หลักเกณฑ์ความเสียหายทางจิตใจที่เกิดจากการกระทำละเมิดโดยจงใจ ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกาตามหลักเกณฑ์ “Doctrine of Transferred Intent” และคำแถลงการณ์ของนักนิติศาสตร์ที่เรียกว่า Restatement 2nd of Torts (1965) Section 46 ดังกล่าวจึงมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ คือ ความสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อกัน ระหว่างผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งและผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง ความใกล้ชิดต่อเหตุการณ์ ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย โดยเงื่อนไขแห่งเวลาและสถานที่ และความใกล้ชิดต่อการรับรู้หรือประจักษ์แจ้งถึงเหตุการณ์ ที่ก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนทางประสาทหรือจิตใจ

ประการที่สอง องค์ประกอบตามหลักเกณฑ์ของความรับผิดทางละเมิดในความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อที่ใช้คือ หลักเกณฑ์ “Zone of Danger Rule” หลักเกณฑ์ตามคำพิพากษายบรรทัดฐาน (Precedent) ตามคำพิพากษาในคดี Dillon v. Legg, 441 P.2d 912, 915 (Cal.1968) หลักเกณฑ์ตามคำพิพากษาในคดี Thing v. La Chusa 771 P.2d 814 (Cal. 1989) หรือหลักเกณฑ์ตามคำพิพากษาในคดี Bowen v. Lumbermens Mutual Casualty (Wis.1994)

³³ หลัก “Doctrine of Transferred Intent” ใช้กับความรับผิดทางละเมิดในความเสียหายทางจิตใจ กล่าวคือ “ในกรณีที่จำเลยได้กระทำละเมิดต่อผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งหรือผู้ได้รับความเสียหายโดยตรง จนก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจหรือละเมิดอื่น ๆ แก่ผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งเป็นเหตุให้ผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง ที่ได้เห็นเหตุการณ์นั้นได้รับความเสียหายทางจิตใจ ผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองที่ว่ามีอาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ อ้างใน Steven Emanuel and others, *Torts*, 2nd ed. (New York : Emanuel Law Outlines, Inc., 1985), p. 22. และ John L. Diamond and others, *Understanding Torts, Legal Text Series*, 3rd ed. (New York : Matthew Bender & Co., Inc., 1996), p. 27.

³⁴ John L. Diamond and others, *Understanding Torts, Legal Text Series*, 3rd ed. (New York : Matthew Bender & Co., Inc., 1996), p. 27.

แล้วแต่กรณี กล่าวคือ ประการแรก หลักเกณฑ์ “Zone of Danger Rule” ศาลต่าง ๆ บางศาลให้ความคุ้มครองสิทธิในความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผู้เห็นเหตุการณ์ หากเขาอยู่ในเขตอันตราย นั่นก็คือ ผู้ที่ได้เห็นเหตุการณ์อยู่ใกล้ชิดต่อการกระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อของจำเลย จนตนเองตกอยู่ในความเสียหายอันตรายในทางกายภาพ แม้ตนเองจะไม่ได้ได้รับความกระทบกระเทือนในทางร่างกายก็ตาม³⁵ ประการที่สอง หลักเกณฑ์คำพิพากษาในคดี *Dillon v. Legg* (Cal.1968) ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญ ที่โจทก์ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองต้องพิสูจน์ เหตุในการฟ้องคดีคือ (1) โจทก์อยู่ในเหตุการณ์หรืออยู่ใกล้ชิดต่อเหตุการณ์ (2) โจทก์ได้รับความกระทบกระเทือนทางประสาทหรือจิตใจ ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการรับรู้เหตุการณ์จากประสาทสัมผัสของโจทก์เอง ในขณะที่เกิดเหตุขึ้น และ (3) โจทก์และผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งมีความ สัมพันธ์ใกล้ชิดกัน³⁶ ประการที่สามหลักเกณฑ์ตามคำพิพากษาในคดี *Thing v. La Chusa* (Cal. 1989) โดยศาลวินิจัยคดีนี้โดยยึดถือตามแนวทางของหลักเกณฑ์ตามคำพิพากษาในคดี *Dillon v. Legg* (Cal. 1968) และศาลได้ตีความหมายกฎหมายให้มีหลักเกณฑ์อย่างแคบหรือตีความโดยจำกัดความ โดยโจทก์ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิดขึ้นโดยประมาทเลินเล่อได้นั้นต้องพิสูจน์คือ (1) โจทก์ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่ง (2) โจทก์อยู่ในสถานที่เกิดเหตุและทราบว่าเหตุการณ์ที่วุ่นวาย ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งด้วย และ (3) โจทก์ได้รับความเสียหายทางจิตใจทันที ที่มีลักษณะอย่างร้ายแรง³⁷ หรือ ประการที่สี่ หลักเกณฑ์ตามคำพิพากษาในคดี *Bowen v. Lumbermens Mutual Casualty* (Wis. 1994) ที่มีหลักเกณฑ์ว่า โจทก์ “มาเห็นสภาพที่เกิดขึ้นทันทีหลังเกิดเหตุ” (Immediate aftermath)³⁸

3. ความรับผิดทางละเมิดเพื่อความเสียหายในทางจิตใจตามกฎหมายเยอรมัน

ความรับผิดทางละเมิดเพื่อความเสียหายในทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองตามกฎหมายเยอรมันจะประกอบด้วย เหตุในการฟ้องคดีของความรับผิดในทางละเมิดตามหลักเกณฑ์ทั่วไป และหลักเกณฑ์ของความเสียหายในทางจิตใจคือ

3.1 องค์ประกอบของความรับผิดในทางละเมิดตามหลักเกณฑ์ทั่วไปคือ การกระทำ หรือ งดเว้นกระทำ โดยฝ่าฝืนหน้าที่ โดยผิดกฎหมาย มีความเสียหาย และมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุ

³⁵ Joseph W. Glannon, *The Law of Torts*, 2nd ed. (Boston : Little, Brown and Company, 1995), p.199.

³⁶ John L. Diamond and others, *Understanding Torts, Legal Text Series*, 3rd ed. (New York : Matt- hew Bender & Co., Inc., 1996), p. 161.

³⁷ *Ibid*, p. 162.

³⁸ <http://home.uchicago.edu/rmcnary/briefs/torts/Dillon/> (2 November 2008) และ <http://www.wha.org/legalAndRegulatory/OI-2710.pdf> (25 March 2010).

และผล ซึ่งเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 วรรคแรก³⁹

3.2 องค์ประกอบตามหลักเกณฑ์ของความรับผิดชอบในความเสียหายทางจิตใจ ให้หลักเกณฑ์และเหตุผลตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 823 วรรคแรกประกอบกับมาตรา 253 โดยศาลเยอรมันตีความ คำว่า “อนามัย” (Health) ซึ่งเป็นความเสียหายต่ออนามัยที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 823 วรรคแรกดังกล่าวโดยแปลความหมายของกฎหมายให้หมายความถึงความเสียหายทางจิตใจ⁴⁰ ซึ่งเป็นความเสียหาย

อันมิใช่ตัวเงินตามมาตรา 253⁴¹ ด้วย โดยศาลสูงสุดเยอรมันได้เคยตัดสินไว้ในคดีที่สำคัญเกี่ยวกับความกระทบกระเทือนทางประสาทหรือจิตใจ (Nervous shock หรือ Psychiatric injury) คือ คำพิพากษาในคดี REICHSGERICHT (SIXTH CIVIL SENATE) 21 SEPTEMBER 1931 RGZ 133, 270=JZ 1929, 914 หรือ RGZ 133, 270 ซึ่งเป็นหนึ่งในสามคดีที่สำคัญ โดยศาลยังสามารถยึดถือเป็นหลักเกณฑ์ที่ดีได้โดยเฉพาะคดีของศาลสูงสุด (BGH) รวม 3 คดี⁴² และคดีของศาลล่างหรือศาลอุทธรณ์ (LG หรือ OLG)⁴³ ซึ่งคดีของศาลเยอรมันที่ว่ามีลักษณะที่คล้ายคลึงกันคดีในศาลอังกฤษและสหรัฐอเมริกา โดยโจทก์ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองต้องพิสูจน์ เหตุในการฟ้องคดีตามหลักเกณฑ์ทั่วไปของความรับผิดชอบทางละเมิด และหลักเกณฑ์ความเสียหายทางจิตใจเพิ่มเติมจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 823 วรรคแรก ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกฎหมายอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ที่กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า (1) โจทก์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดต่อกัน โดยเป็นญาติหรือผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในทางครอบครัวกับผู้ใด ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่ง (Familiar

³⁹ ตามประมวลกฎหมายกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 823 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า “บุคคลใดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อโดยปราศจากสิทธิตามกฎหมายทำให้เสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอื่นใดของบุคคลอื่นจำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำนั้น”

⁴⁰ คดี BGH of 4 APRIL 1989 NJW 1989, 2317 ศาลสูงเยอรมันให้คำจำกัดความคำว่า “Health” ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 วรรคแรกให้หมายความถึงความเสียหายทางร่างกายหรือความเสียหายทางจิตใจ อ้างใน Basil S. Markesinis and Hannes Uncerath, *The German Law of Torts, A Comparative Treatise*, 4th ed., Volume One (Oxford : Hart Publishing, 2002), pp. 119-136.

⁴¹ Section 253 “(1) Money may be demand in compensation for any damage that is not pecuniary loss only in the cases stipulated by law (2) damages are to be paid for an injury to body, health, freedom, or sexual self-determination, reasonable compensation in money may also demanded for any damage that is not pecuniary loss”

⁴² (1) คดี REICHSGERICHT (SIX CIVIL SENATE) 21 SEPTEMBER 1931 RGZ 133, 270=JZ 1929, 914. (2) คดี BUNESGERICHTSHOF (SIX CIVIL SENATE) 11 MAY 1971 BGHZ 56, 163=NJW 1971, 1883=VERSR 1971, 905, 1140. และ (3) คดี BUNESGERICHTSHOF (SIX CIVIL SENATE) 4 APRIL 1989 NJW 1989, 2317. อ้างใน Basil S. Markesinis and Hannes Uncerath, *The German Law of Torts, A Comparative Treatise*, Volume One, 4th ed. (Oxford : Hart Publishing, 2002), pp. 115-144.

⁴³ Basil S. Markesinis and Hannes Uncerath, *The German Law of Torts, A Comparative Treatise*, Volume Two, 3rd ed. (Oxford : Hart Publishing, 2002), p. 922.

relationship) (2) โจทก์มีความใกล้ชิดต่อเหตุการณ์โดยเห็นเหตุการณ์โดยตรง (Proximity to the accident) หรือได้รับทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภายหลัง (Distant nervous shock) และ (3) โจทก์ได้รับความเสียหายทางจิตใจจากการกระทบกระเทือนทางประสาทหรือจิตใจในทันที ที่มีลักษณะร้ายแรง เนื่องจากการเห็นเหตุการณ์โดยตรง หรือได้รับทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภายหลังนั้น

4. ความรับผิดชอบละเมิดเพื่อความเสียหายในทางจิตใจตามกฎหมายไทย

ความรับผิดชอบละเมิดตามกฎหมายไทยมีแม่บทหลักแห่งละเมิดปรากฏตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420⁴⁴ ซึ่งโจทก์ในคดีละเมิดต้องพิสูจน์เหตุในการฟ้องคดีที่เป็นองค์ประกอบทางละเมิด ได้แก่ การกระทำโดยฝ่าฝืนหน้าที่ โดยผิดกฎหมาย มีความเสียหายและความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลที่เกิดจากความผิด ที่เกิดจากการกระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ที่บัญญัติไว้เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 823 วรรคแรก หลักเกณฑ์ของความรับผิดชอบในทางละเมิดเพื่อความเสียหายในทางจิตใจที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองตามกฎหมายไทยไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจน และศาลก็ไม่ได้ตีความ คำว่า “อนามัย” โดยแปลความหมายของกฎหมาย ให้มีความหมายถึง ความเสียหายในทางจิตใจเหมือนกฎหมายเยอรมัน ทั้งในปัจจุบัน ศาลไทยก็ไม่ให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิในความเสียหายทางจิตใจในกรณีดังกล่าว โดยศาลให้เหตุผลว่า ความเสียหายทางจิตใจไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ แต่ศาลก็ไม่ได้วินิจฉัยเลยไปว่าความเสียหายทางจิตใจในกรณีดังกล่าวมีไม่ได้⁴⁵

ดังนั้น จึงสมควรที่จะทำการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเยอรมันกับไทย ที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในทางละเมิดเพื่อความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง ในเรื่องหลักเกณฑ์และเหตุผลของกฎหมายแต่ละประเทศ ที่กำหนดให้ความคุ้มครองสิทธิในความรับผิดชอบละเมิดในกรณีดังกล่าว การให้ความหมายต่อคำว่า “ความเสียหายทางจิตใจ” การให้ความหมายต่อคำว่า “ผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่ง” และ “ผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง” เพื่อให้ทราบถึงเหตุผล และความจำเป็นในการให้ความคุ้มครองสิทธิในความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง ผลคือ ผลเสีย และข้อถกเถียงในการให้ความคุ้มครองสิทธิในความเสียหายทางจิตใจในกรณีดังกล่าว รวมทั้ง

⁴⁴ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

⁴⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 789/2502 สามไม่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายทางจิตใจที่เกิดจากความวุ่นวายเนื่องจากการสูญเสียภริยา เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องได้ และคำพิพากษาฎีกาที่ 1550/2518 ค่าเสียหายเพื่อผลทางละเมิดทำให้บุตรของโจทก์ถึงแก่ความตายโดยประมาท ต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 443 ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้มารดาเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความชอกช้ำระกำใจในเหตุที่ตนสูญเสียบุตรได้

สำนักงานคณะกรรมการปรมาณู
ทบ.ปรมาณู
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่.....
เลขทะเบียน.....
เลขเรียกหนังสือ.....

21 SR 256
242973

แนวความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ในคดีละเมิดที่เกี่ยวกับความเสียหายในทางจิตใจที่ว่ามี เพื่อวิเคราะห์ว่า หลักเกณฑ์และเหตุผลของกฎหมายแต่ละประเทศ ในการกำหนดความรับผิดชอบทางละเมิดนั้น สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและบัญญัติเป็นกฎหมายละเมิดไทยได้หรือไม่

1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ค้นพบและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ศึกษาและค้นคว้ามีดังนี้

มัทธา จารุพันธ์ (2518) ได้ศึกษา “ประมาทในทางละเมิด” ในความหมายประมาทเกี่ยวกับอาญา ความประมาท อันเกิดจากหน้าที่ และความสัมพันธ์ของมนุษย์มาตรฐานแห่งความประมาท และเกณฑ์ตัดสินและคำพิพากษาของศาล ผลการศึกษา พบว่า ความประมาทเล็กน้อยในทางละเมิด หมายความว่า การกระทำ หรือละเว้นการกระทำ โดยปราศจากความระมัดระวัง อันเป็นเหตุให้บุคคลอื่นต้องได้รับความเสียหาย และผู้กระทำโดยประมาทต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากผลแห่งการกระทำของตน บุคคลที่หน้าที่ต้องระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายผู้อื่น หากกระทำการฝ่าฝืนหน้าที่แล้ว และมีความ สัมพันธ์ระหว่างการกระทำและความเสียหาย บุคคลนั้นต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น

สายสุดา นิงสานนท์ (2524) ได้ศึกษา “ความรับผิดชอบเด็ดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิด” โดยสำรวจหลักกฎหมายต่างประเทศที่สำคัญ ประชญาที่ใช้ในกฎหมาย บทบัญญัติกฎหมายไทย คำพิพากษาและความเห็นของนักนิติศาสตร์ เพื่อทราบว่าการรับผิดชอบเด็ดขาดคืออะไร มีที่มาจากหลักหรือเรื่องอะไร มีที่ใช้ในกฎหมายไทยหรือไม่ สมควรหรือไม่ที่จะมีกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบเด็ดขาด ตลอดจนปัญหาอื่นที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษา พบว่า ในทางแพ่งแต่เดิมนั้น เมื่อมีการทำละเมิดจนเกิดความเสียหายขึ้น ก็ต้องหาตัวผู้รับผิดชอบให้ได้อันเป็นหลักในทฤษฎีรับภัย ทฤษฎีรับภัยถือหลักกว่าให้สันนิษฐานไว้ก่อนไว้ว่าบุคคลอาจต้องรับผิด แม้ไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ความรับผิดชอบชนิดนี้เรียกว่า ความรับผิดชอบเด็ดขาดที่เด็ดขาด ก็คือไม่ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบภายในส่วนจิตใจ แต่จะถือว่าเป็นความรับผิดชอบเด็ดขาดโดยสิ้นเชิงทีเดียวที่ไม่ได้ เพราะจำเลยอาจนำสืบแก้ตัวหักล้างข้อสันนิษฐานในกฎหมายได้ความรับผิดชอบเด็ดขาดเป็นทฤษฎี ที่อาศัยเหตุผลทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมประกอบกัน หากเราจะว่ากันโดยอาศัยเหตุผลในทางนิติศาสตร์แท้ ๆ เราอาจโต้แย้งทฤษฎีนี้ได้หลายประการ เพราะเป็นการบังคับให้บุคคลต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการกระทำ หรือความเสียหายอันเกิดขึ้นโดยที่ผู้นั้นมิได้กระทำไปโดยจงใจหรือเกิดขึ้น โดยเป็นอุบัติเหตุ นับแต่คริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ประเทศต่าง ๆ เริ่มรับรู้ และ

รับรองหลักความรับผิดชอบ แสดงให้เห็นแนวโน้มของกฎหมายลักษณะละเมิดที่นับวันจะให้ความสำคัญในเรื่องความรับผิดชอบมากขึ้น

กฤษฎา พิชญโกศล (2531) ได้ศึกษา “ค่าเสียหายในเชิงลงโทษ” ว่า ค่าเสียหายในเชิงลงโทษมีที่มาจากไหน มีหลักเกณฑ์และขอบเขตอย่างไร ประโยชน์มากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด จึงนำแนวความคิดทางอาญาในเรื่องการลงโทษ มาใช้กับความรับผิดทางแพ่งและประเทศไทย มีหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวอยู่หรือไม่ ถ้ามีอยู่แล้ว พอเพียงหรือยัง และถ้าไม่มีอยู่ สมควรที่จะยอมรับหรือไม่เพียงใด จะเป็นประโยชน์และมีผลต่อระบบกฎหมายไทยอย่างไร โดยศึกษา (1) หลักเกณฑ์และขอบเขตของค่าเสียหายในเชิงลงโทษในประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี (2) หลักเกณฑ์และขอบเขตของค่าเสียหายในเชิงลงโทษในประเทศไทย และผลจากการนำหลักเกณฑ์เรื่องค่าเสียหายในเชิงลงโทษมาใช้บังคับ ผลการศึกษา พบว่า ค่าเสียหายเชิงลงโทษในระบบคอมมอนลอว์เป็นค่าเสียหายที่เพิ่มเติมขึ้น นอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อลงโทษผู้กระทำละเมิดที่มีพฤติการณ์อันมีลักษณะเช่นเดียวกับในคดีอาญา ซึ่งการกระทำมุ่งหมายให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อผู้อื่นให้ได้รับความเสียหายต่อจิตใจเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างสำหรับจำเลยและบุคคลอื่น ทำให้เช็ดหลายवादกลัวมิให้กระทำผิดอย่างเดียวกันอีกในอนาคต ความเสียหายในเชิงลงโทษเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศอังกฤษราวศตวรรษที่ 18 สืบเนื่องมาจากเจ้าพนักงานของรัฐกระทำตามอำเภอใจละเมิดต่อสิทธิส่วนตัวของประชาชน จึงมีคดีที่มีการกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษเป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1763 สำหรับในประเทศไทยโดยหลักการแล้ว กฎหมายลักษณะละเมิดยังไม่มีกำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ เพราะแนวความคิดในการกำหนดค่าเสียหาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดได้รับอิทธิพลจากประมวลกฎหมายในระบบซีวิลลอว์ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของการชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ได้รับความเสียหายได้กลับคืนใกล้เคียงกับฐานะเดิมมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ ศาลไทยเคยกำหนดค่าเสียหายเป็นจำนวนมากกว่าความเสียหายจริง โดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 438 และ 446 ในเรื่องกำหนดค่าเสียหายอันมิใช่ตัวเงินตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด โดยผู้วิจัยเสนอแนะว่า ศาลควรตีความตาม มาตรา 438 และ 446 ให้กว้างขึ้น หรือแก้ไขให้ครอบคลุมค่าเสียหายที่มีใช้ตัวเงินอื่น ๆ เช่น การทำความเสียหายแก่ชื่อเสียง หรือเกียรติคุณ และความเสียหายตามสิทธิใด ๆ

อาภัสรา ศิริวัฒนา (2532) ได้ศึกษา “ขอบเขตของอันตรายแก่กายหรือจิตใจในความเสียหาย ต่อร่างกาย” ว่า ความชัดเจนในถ้อยคำว่า “อันตรายแก่กายหรือจิตใจ” ในบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 และมาตรา 391 มีความหมายหรือความจำกัดความเพียงใด และการใช้บังคับและการตีความกฎหมายเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายหรือไม่ โดยศึกษา

ขอบเขตของหลักเกณฑ์ในความผิดต่อร่างกายหรือจิตใจตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 และ 391 ผลการศึกษา พบว่า ตัวบทบัญญัติแห่งกฎหมายในถ้อย คำว่า “อันตรายแก่กายหรือจิตใจ” ในบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 และมาตรา 391 ยังไม่ชัดเจนว่าอันตรายแก่กายหรือจิตใจมีความหมายหรือคำจำกัดความเพียงใด จึงทำให้การใช้กฎหมายและการตีความ หรือการแสวงหาหลักเกณฑ์ เพื่ออธิบายความหมายของถ้อยคำดังกล่าวไม่สามารถจัดปัญหานี้ได้ แนวทางการแก้ไขอุปสรรคและปัญหานี้ จึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายให้มีถ้อยคำ ที่อธิบายความหมายหรือคำจำกัดความของอันตรายแก่กายหรือจิตใจให้ชัดเจนขึ้น เพื่อบังคับใช้และตีความกฎหมายดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของความแน่นอน และสมเหตุสมผลยิ่งขึ้น ทั้งไม่ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ไม่แน่นอนในการวินิจฉัยคดีด้วย

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมาย หลักเกณฑ์ และเหตุผลที่เกี่ยวกับการเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความรับผิดชอบทางละเมิดในความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ที่ได้รับความเสียหายลำดับสองตามกฎหมายอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเยอรมัน

(2) เพื่อศึกษา ความเหมาะสมของหลักเกณฑ์และเหตุผล ตามกฎหมายอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและเยอรมัน ที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดในความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองมาใช้เป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขและบัญญัติกฎหมายละเมิดไทย

(3) เพื่อทราบ แนวความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ในคดีละเมิด โดยการสัมภาษณ์ ในเนื้อหาที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดในความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาถึงความรับผิดชอบทางละเมิดเฉพาะในความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองตามกฎหมายอังกฤษ สหรัฐอเมริกา เยอรมัน และไทย โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบ ความหมายของความเสียหายทางจิตใจ ความหมายของผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งและผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง หลักเกณฑ์และเหตุผลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายในทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองที่ได้เห็นเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือได้รับทราบเหตุการณ์ในภายหลังว่า ญาติ หรือผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในทางครอบครัว หรือมีความรักและความเสน่หาต่อซึ่งกันเป็นผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่ง ได้รับบาดเจ็บในการร่างกาย หรือตายในเหตุการณ์นั้น ผลดีและผลเสียของ

กฎหมายแต่ละประเทศ ที่เกี่ยวกับความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ที่ได้รับความเสียหายลำดับสอง รวมทั้งแนวความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคดีละเมิดในกรณีดังกล่าว โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่ได้รับความเสียหายลำดับสอง จิตแพทย์ ทนายความ และผู้พิพากษา

1.5 สมมติฐานของการวิจัย

ความรับผิดชอบทางละเมิดในความเสียหายทางจิตใจ ตามกฎหมายอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเยอรมัน กำหนดหลักเกณฑ์และเหตุผลให้ศาลตัดสินให้ความคุ้มครองสิทธิในเรียกค่าสินไหมทดแทน ที่เกิดกับผู้ที่ได้รับความเสียหายลำดับสองที่เห็นเหตุการณ์ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยตรง หรือได้มาเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภายหลังว่า ญาติ หรือผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับตน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งได้รับบาดเจ็บในทางร่างกาย หรือตายในเหตุการณ์ อันเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้กระทำละเมิดนั้น จนผู้ที่ได้รับความเสียหายลำดับสองได้รับความเสียหายทางจิตใจในทันที เนื่องจากการกระทบกระเทือนทางประสาทหรือจิตใจ โดยความเสียหายทางจิตใจที่ว่านี้มีร่องรอยความเสียหายใน ทางกายภาพ ปรากฏให้เห็น และมีลักษณะร้ายแรงได้ แต่ศาลไทยยังปฏิเสธที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองในกรณีดังกล่าว โดยศาลให้เหตุผลว่าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ จึงตั้งข้อสมมติฐานว่า ควรให้ความคุ้มครองสิทธิในความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ที่ได้รับความเสียหายลำดับสองตามกฎหมายไทย โดยนำความหมาย หลักเกณฑ์และเหตุผลของความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเยอรมันในกรณีดังกล่าว มาใช้เป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขและบัญญัติเป็นกฎหมายไทยได้

1.6 ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการค้นคว้าจาก เอกสาร และสัมภาษณ์บุคคล เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการวิจัยจากเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลจากตำรา หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ คำพิพากษา ข้อมูลจากสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ แล้วนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบถึงการให้ความหมาย การกำหนดหลักเกณฑ์และเหตุผลในการให้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ที่ได้รับความเสียหายลำดับสองตามกฎหมายอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเยอรมัน ผลดีและผลเสียของหลักกฎหมายของแต่ละประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ และความเหมาะสมของการนำหลักเกณฑ์และ

เหตุผลตามกฎหมายของอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเยอรมันมาใช้เป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขและบัญญัติกฎหมายไทย

ส่วนที่ 2. เป็นการวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์แนวความคิดเห็นของ ผู้ได้รับความเสียหาย จิตแพทย์ ทนายความ และผู้พิพากษา ในคดีละเมิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดในความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง โดยใช้คำถามที่สำคัญ 3 ประเด็น คือ ประการแรก ควรให้ความคุ้มครองสิทธิในความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองตามกฎหมายไทยหรือไม่ ประการที่สอง ควรนำหลักเกณฑ์ความเสียหายทางจิตใจ ที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองตามกฎหมายอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเยอรมัน มาใช้เป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยหรือไม่ และประการสุดท้าย ควรบัญญัติหลักกฎหมายและเหตุผลในกรณีดังกล่าวไว้ในกฎหมายไทยอย่างไร ทั้งนี้ การวิจัยภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่ว่านั้น เพื่อเก็บและรวบรวมข้อมูล ในจำนวนจนถึงจุดอิ่มตัว หรือจำนวนที่สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ได้

1.7 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

(1) ทำให้ทราบ การให้ความหมาย หลักเกณฑ์ และเหตุผลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองตามกฎหมายอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และเยอรมัน ที่ผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองได้เห็นเหตุการณ์ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยตรง หรือมาเห็นสภาพเกิดขึ้นทันทีหลังเกิดเหตุ หรือได้รับทราบเหตุการณ์ในภายหลังทันทีว่า ญาติ หรือผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในทางครอบครัวกับตน ซึ่งเป็นผู้ได้รับความเสียหายลำดับหนึ่งได้รับบาดเจ็บในทางร่างกาย หรือตายในเหตุการณ์ จนผู้ได้รับความเสียหายลำดับสองได้รับความเสียหายทางจิตใจในทันที จากการกระทบกระเทือนทางประสาทหรือจิตใจ โดยความกระทบกระเทือนทางประสาทหรือจิตใจที่ว่านี้ มีร่องรอยความเสียหายในทางกายภาพปรากฏให้เห็น และมีลักษณะร้ายแรง

(2) ทำให้ทราบ ผลดีและผลเสีย ตลอดจนข้อถกเถียงผลเสีย ของความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายอังกฤษ สหรัฐอเมริกา เยอรมัน และไทย ในการให้ความคุ้มครอง หรือไม่ให้ความคุ้มครอง ต่อความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง

(3) ทำให้ทราบ แนวความคิดเห็นของ ผู้ได้รับความเสียหาย จิตแพทย์ ทนายความ และผู้พิพากษาในคดีละเมิดที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ดังกล่าว ที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง

(4) ทำให้ได้แนวทางแก้ไขปรับปรุงและบัญญัติกฎหมายละเมิดไทย ในการให้ความคุ้มครองต่อความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผู้ที่ได้รับความเสียหายลำดับสอง

1.8 สถานที่ใช้ในการวิจัยและรวบรวมข้อมูล

- (1) หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสถานที่อื่น ๆ
- (2) ศาล ได้แก่ ศาลแขวง ศาลจังหวัด ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา
- (3) สำนักงานทนายความ โรงพยาบาล และสถานที่อื่นในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดอื่น ๆ

1.9 ระยะเวลาในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาทำการศึกษาวิจัย ความรับผิดชอบละเมิดในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายทางจิตใจที่เกิดกับผู้ได้รับความเสียหายลำดับสอง โดยเปรียบเทียบ กฎหมาย อังกฤษ สหรัฐ อเมริกา เยอรมัน และไทย ตามวิทยานิพนธ์นี้ รวมทั้งสิ้น 7 ปี โดยมีรายละเอียดดังนี้

- (1) ศึกษาค้นคว้า เก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูล 2 ปี
- (2) ออกแบบแบบสอบถามและสัมภาษณ์ 1 ปี
- (3) วิเคราะห์ข้อมูล 2 ปี
- (4) เขียนรายงานวิทยานิพนธ์ 2 ปี